

Оцена на влијанието врз животната
средина-

До каде сме?

Декември 2004

СОДРЖИНА

1. Вовед	5
2. Досегашна законска рамка и процедури	6
3. Оцена на влијанието врз животната средина	8
4. Процедурите на Европската банка за обнова и развој за животната средина и македонското законодавство	14
5. Студии	20
6. Заклучоци	29
7. Препораки	30
8. Анекси	32

Издавач: Здружение на граѓани „Еко-свест“- Скопје

Автори: Ана Чоловиќ и Марија Јанковска

Лектура: Павлина Лешоска

Дизајн и печат: Пропоинт- Скопје

Тираж: 1000 примероци

1. Вовед

Во изминатиов период влијанијата на постојните и на новоизградените објекти (инсталации) врз животната средина се оценуваа врз нестандардизирани постапки, врз законска регулатива извлечена од повеќе различни закони, а како одговорни во целиот процес се јавуваа неколку министерства. Технолошко-еколошките елаборати, како што досега се нарекуваа студиите за оцена на влијанието врз животната средина, беа изготвувани во нестандардизирана форма, со различен опсег на информациите што ги содржат и решенијата што ги нудат за заштита на животната средина при изградбата, експлоатацијата и при затворањето на дадениот објект. Како исклучок од оваа состојба беа проектите финансиски поддржани од меѓународните финансиски институции, според чии регулативи проектот што ќе се изведува мора да содржи студија за оцена на влијанијата кои тој проект ќе ги има врз животната средина, изготвена според усвоени стандарди на соодветната институција.

Сето ова, како и желбата на Македонија да се приближи до Европската унија, ја наметна потребата од донесување посебен акт за оцена на влијанијата на одредени проекти врз животната средина, во рамките на Законот за животна средина. Во подзаконските акти на овој закон, што би требало да се донесат во иднина, ќе треба точно да се утврдат сите постапки поврзани со изготвувањето на студиите за оцена на влијанијата на одредени проекти врз животната средина.

Земјите на Европската унија имаат долгогодишно искуство во изготвувањето на ваквите студии и од тоа искуство можат да се извлечат голем број неправилности при спроведувањето на препораките што ги содржат овие студии, дадени со цел да имаат што помало деструктивно влијание на проектот врз животната средина и луѓето. Со низа неправилности се соочува и нашата земја при спроведувањето на проектите финансиски поддржани од меѓународните финансиски институции.

Оваа публикација треба да ја потенцира важноста на постоењето законска рамка за изготвување студии за оцена на влијанието врз животната средина, но и подзаконски акти кои треба дополнително да се донесат, без чие постоење би било невозможно применувањето на законот; да ги раскаже приказните за повредување на процесот на оцена на влијанијата врз животната средина при спроведувањето на проектите финансиски поддржани од меѓународните финансиски институции во Македонија, како и да даде примери за спроведувањето на овие процедури во некои од земјите на Европската унија.

2. Досегашна законска рамка и процедури

Правна и административна рамка за оцена на влијанието врз животната средина

Уставот на Македонија во член 8 укажува на неколку основни вредности меѓу кои и на „уредувањето и хуманизацијата на просторот и заштитата и унапредувањето на животната средина и на природата“. Членот 23 вели: „Секој човек има право на здрава животна средина. Секој е должен да ја унапредува и штити животната средина и природата. Републиката обезбедува услови за остварување на правото на граѓаните на здрава животна средина“.

Правни акти

Законот за заштита и унапредување на животната средина и природата е усвоен во 1996 и дополнет во 2000 година („Службен весник на РМ“ број 51/2000) е рамковен закон за животната средина. Со член 4 нагласува дека „Правните и физичките лица, при вршењето на дејноста, треба да обезбедат: рационално користење на природните богатства, финансиски средства за заштита и унапредување на животната средина и природата во рамките на инвестиционите и производствените проекти и програми и следење на влијанието на дејноста врз квалитетот на животната средина и природата“. Членот 15, пак, пропишува дека „Користење на природните богатства, експлоатација на минералните сировини, изградба на нови објекти, реконструкција на постојните или изведување на други работи, како и вршење производствена дејност, правните и физичките лица можат да вршат под услови да не предизвикуваат оштетувања, загадувања или значителни промени на природните богатства и биоресурси, или друг начин на деградирање на животната средина и природата над пропишаните норми“.

Овој закон го овластува министерот за животна средина и просторно планирање да ја направи листата на проектите за кои е потребно изготвување студија за оцена на влијанијата врз животната средина, како и содржината на студијата и потребната документација. Во моментот на подготовката на оваа брошура, предлог-подзаконските акти на новиот Закон за животна средина се наоѓаа на веб-страницата на Министерството за животна средина и просторно планирање (www.moerr.gov.mk). Во анекс 1 е дадена листата на проектите за кои е задолжително изготвување студија за оцена на влијанието врз животната средина (Уредба за одредување на проектите за кои се врши оцена на влијанијата врз животната средина, прилог 1) како и содржина на студијата (Правилник за утврдување на постапката за вршење на оцена на влијанието врз животната средина, член 8).

Членот 29 ги обврзува правните и физички лица, кои поседуваат извори што вршат загадување на животната средина и на природата, особено оние што се регистрирани во катастарот на загадувачи и во регистарот на отпадни и штетни материи, да изготват и да достават до Министерството за животна средина еколошки-технолошки проекти со анализа на изворите на загадувањето и решенија за намалување и доведување на загадувањето во рамките на максимално дозволените концентрации и количества штетни супстанции, во согласност со законот.

Дополнително, согласно со член 31 од Законот, Министерството донесува одлука за интегрирана заштита и контрола на загадувањето, што е неопходно за почнување на некој проект. Во овој закон не постои регулатива за оцената на влијанието врз животната средина.

Во 1999 година Македонија ја ратификуваше конвенцијата Еспо („Службен весник на РМ“ број 44/99) за оцена на прекуграничните влијанија на проектите врз животната средина.

Учество на јавноста во досегашниот закон

Членот 7 од Законот за заштита и унапредување на животната средина и на природата потврдува дека податоците за состојбата и квалитетот, како и појавите на загрозување на животната средина и на природата се јавни. Потрошувачот, односно корисникот на производите и услугите мора да биде известен за влијанието на тие производи, односно услуги врз животната средина и здравјето на луѓето и за мерките за заштита, преку упатство дадено со производот, истакнато на амбалажата на производот, односно на друг соодветен начин.

Членот 8 вели дека информативниот систем за заштита и унапредување на животната средина, одржуван од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање, ќе обезбеди сеопфатност, точност и јавна достапност на податоците.

Македонија ја ратификуваше Архуската конвенција за учество и информирање на јавноста за прашања поврзани со животната средина во 1999 година, а таа стапи во сила во 2001 година („Службен весник на РМ“ број 40/99).

3. Оцена на влијанието врз животната средина

Историја

Оценувањето на влијанието на проектите врз животната средина не е ништо ново. Тоа има своја историја која започнала во раните седумдесети години и која се развивала во текот на овие триесетина години. Од своите почетоци до 80-ите постојано се зголемувал опсегот на информациите што биле вклучувани во овие студии. Во втората половина на 80-тите доаѓа до зајакнување на процесот и негово вклучување во законодавството. Од втората половина на 90-ите целта на студиите е да водат кон одржливост на човековите активности.

Кои се целите на студиите за анализа на влијанијата на проектите врз животната средина?

Студиите за анализа на влијанијата на проектите врз животната средина се изведуваат за да се постигнат следните цели:

- да се измени и подобри дизајнот на проектот,
- да се обезбеди ефикасно искористување на ресурсите,
- да се подобрат социјалните аспекти,
- да се идентификуваат главните влијанија што проектот ќе ги има врз средината и луѓето, и да се изнајдат начини за нивно ублажување,
- да се информираат донесувачите на одлуките за влијанијата од дадениот проект,
- да се спречат сериозните и неповратни оштетувања на животната средина,
- да се заштити здравјето и безбедноста на луѓето.

Притоа треба да се обрне внимание на ефектите што ќе ги има проектот врз следните области и медиуми: биофизичките влијанија врз средината и употребата на ресурсите, ефектите врз пејзажот, економските, социјалните и културните ефекти, ефектите врз здравјето и безбедноста на луѓето, како и правата на локалното население и заштита на традиционалните вредности.

Студијата треба да биде јасна и едноставна за разбирање, да соодветствува со проблемите и реалноста, да се фокусира на важните нешта, да ги употребува најдобрите расположливи методи за утврдување на влијанијата на проектот врз средината, да ги утврди мерките за ублажување на влијанијата кои се применливи, да биде изведена со објективност и професионализам, да обезбеди целосна вклученост на јавноста и да ги достигне целите поради кои се изведува студијата.

Студијата за оцена на влијанијата врз животната средина треба да се изведува кај сите проекти со значително влијание врз животната средина. Она што е многу битно е студијата да биде изведена во најраната фаза на подготовка на проектот, пред почетокот на неговата реализација. Ова е битно за да можат сите препораки дадени во студијата да се применат во реалноста.

Развоен пат на студиите за оцена на влијанието врз животната средина

Процесот низ кој треба да помине секоја студија се одвива по следниот редослед:

1. утврдување на потребата дали и во која мера е потребно изготвување на студија за оцена на влијанието врз животната средина,
2. утврдување на главните проблеми и утврдување на содржината на студијата,
3. анализа на влијанијата, односно предвидување на ефектите кои проектот ќе ги има врз животната средина и процена на нивното значење,
4. ублажување на ефектите, односно утврдување на методите за спречување, намалување и надоместување на настанатата штета од ефектите,
5. подготвување информации неопходни за донесување одлуки поврзани со изведувањето на проектот,
6. подготвување извештај за соодветноста на студијата,
7. решение за одобрување или одбивање на предлогот и поставените услови,
8. следење, управување и проверување на влијанијата од спроведувањето на проектот,

Информирањето и консултациите со сите засегнати страни, вклучувајќи ја и пошироката јавност, треба да бидат застапени во сите фази на процесот.

Оцена на влијанијата на одредени проекти врз животната средина според македонското законодавство

Оцената на влијанијата на одредени проекти врз животната средина е дефинирана со новиот Закон за животна средина, кој до издавањето на оваа брошура сè уште не беше усвоен од македонското Собрание.

Според овој закон, листата проекти за кои секогаш се врши оцена на влијанијата врз животната средина, како и проектите кај кои оценувањето оди случај по случај ги определува Владата на Република Македонија. Разликата помеѓу овие две категории проекти е во капацитетот на инсталациите што се изведуваат, како и во негативното влијание што го имаат врз животната средина и врз здравјето на луѓето.

Секое правно или физичко лице кое сака да спроведе одреден проект, треба да го извести надлежниот орган на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, кој, пак, е должен за тоа да ја извести јавноста пет дена по приемот на целосното известување во два национални дневни весника и на својата Интернет-страница.

Потоа проектот влегува во процедура, при што треба да се утврди потребата за изготвување студија за оцена на влијанијата што тој проект би ги имал врз животната средина. Постапката за утврдувањето на потребата од изготвување на студијата е дел од подзаконските акти кои треба да се донесат во иднина (во моментот на подготовката на оваа брошура, предлог-правилникот за утврдување на постапката за вршење оцена на влијанието врз животната средина се наоѓаше на Интернет-страницата на Министерството за животна средина и просторно планирање).

Ако се утврди потреба од изготвување студија, следува утврдување на обемот на студијата, односно кои области, информации и истражувања треба да бидат опфатени со студијата. Јавноста не е вклучена во овој процес.

Студијата ја изготвува инвеститорот кој ја доставува до органот на државната управа, надлежен за работите од областа на животната средина, кој е должен во рок од 5 дена по доставувањето на студијата да ја достави до општината на чие подрачје ќе се изведува проектот и каде што таа ќе биде достапна за јавноста. За достапноста на студијата, јавноста треба да биде известена преку дневните весници, радио и телевизија, а нетехничкиот извештај треба да биде достапен на Интернет-страницата на органот на државната управа, надлежен за работите од областа на животната средина.

Содржината на студијата ја пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа, надлежен за работите од областа на животната средина. Оваа содржина е дел од правилникот за утврдување на постапката за вршење оценка на влијанието врз животната средина (член 8).

По изготвување на студијата, се изготвува извештај за соодветноста на студијата, кој органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина треба да го направи достапен на јавноста пет дена по неговиот прием во два национални весника и на Интернет-страницата на органот. Органот на државната управа, надлежен за работите од областа на животната средина, е должен да организира јавна расправа по повод студијата за оценка на влијанието врз животната средина. Јавната расправа треба да биде организирана најмалку пет дена пред истекот на рокот за доставување мислења за студијата. На јавната расправа секој може да го изнесе своето мислење за проектот. Мислењата влегуваат во записникот од јавната расправа, но не мора да бидат прифатени.

По целата оваа постапка, органот на државната управа, надлежен за работите од областа на животната средина, донесува одлука, односно решение за прифаќање или одбивање на проектот. Секое правно или физичко лице, вклучувајќи ги и здруженијата на граѓани, формирани со цел да дејствуваат на полето на заштитата и унапредувањето на животната средина, имаат право да поднесат жалба на ова решение до Комисијата на Владата на Република Македонија за решавање управни работи од втор степен во рок од 15 дена.

Споредба на македонската легислатива за оценка на влијанијата на проектите врз животната средина со легислативата на земјите од Европската унија

Во ова поглавје ќе се потрудиме да направиме колку што е можно подобра компаративна претстава помеѓу чешката и македонската регулатива. На местото на чешката може да стои која било регулатива од земјите-членки на Европската унија, поради нивната унифицираност. Рамковната поставеност на македонската и чешката регулатива за оцената на влијанијата врз животната средина, кои се дел од законите за животна средина на двете земји, е слична. Ова е сосем разбирливо, бидејќи и двете земји ги изготвиле законите со цел да се приближат до регулативата за животна средина на Европската унија.

И во двата закона постојат две категории проекти: проекти за кои секогаш се изготвува студија за оценка на влијанието врз животната средина и проекти за кои изготвувањето на оваа студија се разгледува за секој случај одделно, во зависност

од конкретните услови на подрачјето каде што ќе се спроведува проектот. Во македонскиот закон овие проекти се наоѓаат во предлог-верзијата на уредбата за одредување проекти за кои се врши оценка на влијанието врз животната средина.

Фазите низ кои треба да помине студијата и во двата закона се исти: објавување на намерата на инвеститорот за спроведување на проектот, одредување на потребата и содржината на студијата, изготвување на студијата, како и подготовка на извештајот за соодветноста на студијата.

Она што е значајно е учеството на јавноста во одделните фази на развојот на студијата. Под јавност се подразбира секое физичко или правно лице, но кога станува збор за засегната јавност, се мисли на локалното население кое директно е погодено од последиците при изведувањето на проектот, како и здруженијата на граѓани кои се регистрирани во областа каде што ќе се изведува проектот или оние што дејствуваат на територијата на целата држава. Да напоменеме дека подзаконските акти со кои подетално се регулира јавното учество во Македонија сè уште не се донесени, но се изготвени од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање, а правилникот со кој се регулира ова прашање во нацрт-верзија е достапен на Интернет-страницата на Министерството.

Уште пред започнувањето на процесот, инвеститорот може да спроведе консултации со пошироката јавност. Ова е присутно и во двата закона (во македонскиот закон е дефинирано во нацрт-верзијата на гореспоменатиот правилник).

Според македонскиот закон, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина е обврзан во јавноста да ги објавува информациите од одделните фази на текот на изготвувањето на студијата, да организира јавна расправа по повод изготвената студија за оценка на влијанијата врз животната средина, каде што заинтересираните и засегнати страни од пошироката јавност ќе може да ги изнесат своите мислења и сугестии за студијата. Јавноста може да ги испраќа своите коментари во писмена форма до надлежните органи по повод изготвената студија за оценка на влијанијата врз животната средина во рок од 30 дена од нејзиното објавување. По објавувањето на решението за прифаќање или неприфаќање на проектот, јавноста може да ги доставува своите жалби до Второстепената комисија на Владата во рок од 15 дена. Со ова е опфатена целокупната вклученост на јавноста во процесот.

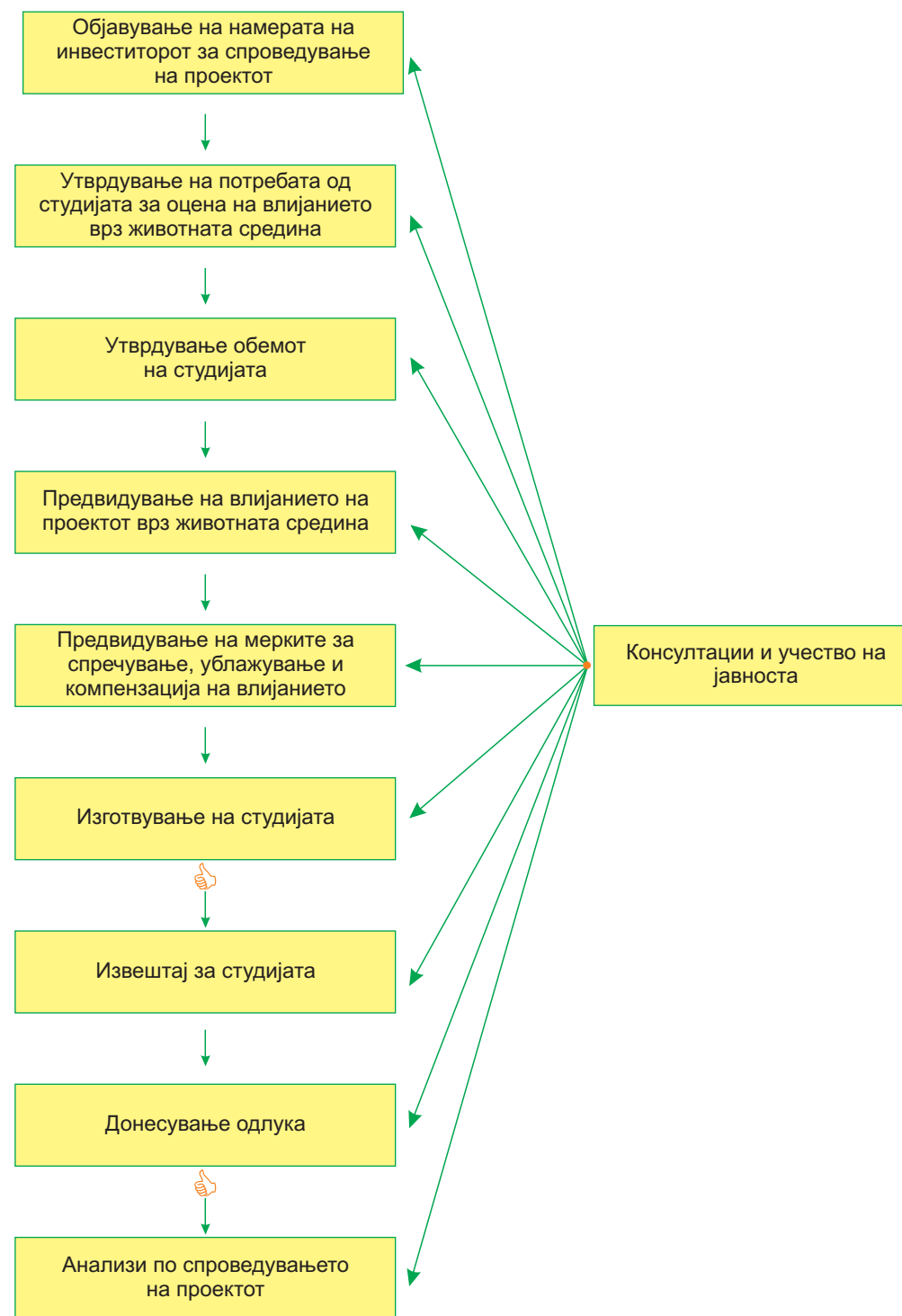
Во чешкиот закон е малку поинаку. Имено, во секоја фаза од процесот постои одреден временски период во кој граѓаните ќе може да ги изложат своите сугестии. На пример, по објавувањето на намерата на инвеститорот за изведувањето на проектот, секој може да го достави своето мислење на таа тема во рок од 15 дена; овој рок изнесува 30 дена за коментари на објавената студија и 30 дена за коментари на експертскиот извештај за студијата. Испраќањето на писмените коментари до надлежните органи во македонскиот закон не е прецизно дефинирано.

Во чешкиот закон јавните расправи се спроведуваат по добиените негативни мислења, додека во македонскиот закон условите под кои се организира јавната расправа не се прецизирани.

Исто така, според македонската регулатива, одговорните органи за спроведување на постапката не се должни да ги прифатат мислењата изложени од јавноста на јавната расправа. Ова не е специфицирано во чешкиот закон, меѓутоа во земјите на ЕУ постои еден друг механизам преку кој НВО-ите, кои дејствуваат на полето на заштита и унапредување на животната средина, може да имаат поголемо влијание во процесот на донесување одлуки за спроведувањето на одредени проекти. По нивно барање тие можат да бидат вклучени во правниот процес на донесување одлуки за дадениот проект. Ако се вклучени во овој процес, сите информации поврзани со случајот мора да им бидат испратени по службена должност, со што тие имаат континуиран, целосен преглед на сите промени, како и за текот на случајот. Нивните сугестии мора да бидат вклучени во крајниот извештај, но повторно не мора да бидат прифатени. За неприфатените сугестии мора да се образложат причините за тоа.

Во Холандија, холандската влада формира Независна комисија за проверка на квалитетот на студиите за оцена на влијанието на проектите врз животната средина. Комисијата врши проверка на квалитетот на студиите за проекти во Холандија и во светот и нуди помош на министерствата за животна средина од другите земји за прашања поврзани со процесот на оцена на влијанијата.

Процесот на оцена на влијанието врз животната средина

👍 Вклученост на јавноста во процесот според македонското законодавство

4. Процедурите на Европската банка за обнова и развој за животната средина и македонското законодавство

За банката

Европска банка за обнова и развој (ЕБОР) е една од поголемите инвеститори во земјите на Централна и Источна Европа. Банката е основана во 1991 година со цел да ја поттикне транзицијата кон пазарно ориентирани економии и да промовира приватни и претприемачки иницијативи во земјите од Централна и Источна Европа, кои ги прифаќаат и применуваат принципите на мултипартиска демократија, плурализам и пазарна економија.

ЕБОР е активна во 27 земји на полето на структурни и секторски економски реформи, промовирајќи конкуренција, приватизација и претприемаштво, земајќи ги предвид специфичните потреби на земјите во различен стадиум од транзицијата¹.

Политика на банката за животната средина²

ЕБОР ја донесе својата прва политика за животна средина во 1991 година на првиот состанок на Бордот на директори. Оваа политика е клучен документ кој ја дефинира определеноста на банката „во своите активности максимално да промовира одржлив развој безбеден за животната средина“.

Втората ревизија на политиката беше одобрена од страна на Бордот на директори на 29 април 2003 година.

Основни принципи

Банката сака да овозможи процес на оцена на влијанието врз животната средина на проектите што ги финансира, безбеден за животната средина. Процесот е создаден да функционира во согласност со применливите механизми за контрола и неговите резултати се подложни на мониторинг.

ЕБОР воспоставува принцип зашто предложениот проект може да биде одбиен доколку се појават значајни проблеми со животната средина. Банката во оваа политика го искажува ставот за нејзините напори за овозможување дијалог помеѓу сите засегнати страни, вклучувајќи ги и инвеститорот, владата и бизнис-партнерите, како и други меѓународни институции и граѓански здруженија.

Процедури на банката за животната средина³

Процедурите на банката за животната средина се однесуваат на процесот на оцена на влијанието врз животната средина. Процедурите имаат две основни цели - да осигураат дека импликациите поврзани со животната средина на активностите на банката се земени предвид рано во процесот на планирање и донесување одлуки и дека тие се соодветно прикажани во подготовката, одобрувањето и реализирањето

1. ЕБОР-инвестиции 1991 - 2001 година.

2. Политика за животна средина на ЕБОР, јуни 2003 година.

3. Процедури за животна средина, ревизија, септември 1996 година.

на проектите. Втората цел е да определи начини на кои инвестициите на банката можат да зајакнат преку овозможување придобивки и со подобрување на животната средина.

Видови оцени

Оцените на животната средина се поделени на: оцени поврзани со директните инвестиции на банката, оцени поврзани со средните инвестиции и оцени поврзани со активностите за техничка соработка.

Овде ќе бидат разгледани само оцените поврзани со директните инвестиции на банката.

Оцени поврзани со директните инвестиции на банката

1. Оцена на влијанието врз животната средина
Оцената на влијанието врз животната средина се подготвува со цел да ги идентификува, предвиди и одреди идните влијанија врз животната средина поврзани со определен проект, каде што влијанијата се потенцијално значајни и не можат без тешкотии да се идентификуваат, определат и ублажат. Дополнително на оцената на влијанието врз животната средина, ЕБОР може да изврши и стратегиска оцена на животната средина, која се користи да го опише процесот на евалуација на потенцијалните последици на предложениот план или програма, која има можност значително да влијае врз животната средина пред да биде одобрена.
2. Анализа на животната средина
Анализа на животната средина се врши во случај на активности кога кое било идно влијание врз животната средина има потенцијално значење, но каде што поради природата, големината и местоположбата можат без тешкотии да се одредат, идентификуваат и ублажат.
3. Ревизија на животната средина
Ревизијата на животната средина ги идентификува минатите или сегашните прашања и потенцијалните ризици за животната средина и за здравјето и одговорностите поврзани со активностите на банката.
4. Иницијален преглед на животната средина
Во случаи каде што не постојат доволно прелиминарни информации за потребите за изготвување извештај кој ги прикажува прашањата поврзани со животната средина, следува изведување иницијален преглед на животната средина.
5. Еколошки акционен план
Планот се подготвува како резултат на истражувањата на животната средина и се развива од страна на инвеститорот (или проектен спонзор, односно правното лице што го предлага и реализира проектот). Неговата улога е да склучи договори во врска со клучни еколошки, здравствени и безбедносни критериуми, активности за поправка и програми за подобрување, и да ги дефинира потребите за мониторинг и известување. Овој план е дел од официјалните документи кои ја одредуваат инвестицијата на банката.

Процесот на оцена на влијанијата врз животната средина и учеството на јавноста

Европската банка за обнова и развој има развиено свои процедури за консултации со јавноста. Банката го информира инвеститорот за потребите за објавување информации во јавноста поврзани со животната средина, во согласност со процедурите на банката.

Проекти од А-категорија

Во процедурите за животна средина, банката ги наведува принципите според кои се врши категоризација на проектите. Видовите проекти од А- категорија се дадени во анекс 2.

За проектите од А-категорија, односно таму каде што постојат различни и значајни влијанија врз животната средина, кои не можат лесно да се одредат или ублажат, инвеститорот е должен да ги извести засегнатата јавност и заинтересираните граѓански здруженија за опсегот на својата намера, за која е побарана финансиска поддршка од банката. Известувањето не смее да биде подоцна од четири недели по иницијалното одобрување на проектот од страна на банката.

Во политиката на банката стои дека објавувањето информации е должност на инвеститорот. Во својот однос со инвеститори од приватниот сектор, банката го задржува правото на безусловна тајност на договорот помеѓу двете страни.

За проектите од А-категорија инвеститорот треба да овозможи одредување на клучните прашања поврзани со влијанието на планираниот проект врз животната средина, преку состанок за утврдување на опсегот на студијата за оцена на влијанието на проектот врз животната средина. Тој, исто така, треба да го одреди начинот на информирање и вклучување на јавноста во самиот процес.

Процесот на одредување на опсегот на студијата подразбира контакт помеѓу инвеститорот и засегнатото население, владините агенции, како и други организации. Инвеститорот може да покани претставници од различни организации, како на пример, од месни заедници, владини оддели и министерства, невладини организации, како и од локални групи.

Како дел од процесот на одредување на опсегот на студијата, инвеститорот е должен да изготви план за консултации со јавноста и објавување на документацијата. Планот има цел да ги опише засегнатата јавност, начинот на кој ќе се одвива комуникацијата во текот на процесот на подготовка на студијата и кои информации и на кој начин ќе бидат објавени на соодветниот јазик (во библиотеки, на веб-страници, итн.). Јавноста треба да биде во можност да даде забелешки и препораки на овој план, како и на другите документи од процесот на одредување на опсегот на студијата.

Во процедурите за животна средина банката јасно ги наведува поглавјата кои мора да бидат составен дел од студијата за влијанијата на проектот врз животната средина (види анекс 2).

За активностите со прекуграничен ефект се почитуваат барањата за известување и консултации со јавноста одредени со конвенцијата на UNECE.

Во процесот на одредување на опсегот на студијата за влијанијата на проектот врз животната средина, како и во понатамошниот тек на целокупниот процес на одобрување на проектот, банката ќе овозможи поддршка и помош на инвеститорот.

По завршувањето на основните истражувања на животната средина, јавноста треба да биде информирана за еколошките аспекти на проектот за да може да испрати коментари за проектот до инвеститорот. За таа цел инвеститорот мора да овозможи јавна достапност на студијата за оцена на влијанијата на проектот врз животната средина и на извршното резиме од студијата на локален јазик, во согласност со локалната легислатива, и да овозможи термин за поднесување забелешки пред крајното одобрување на проектот од страна на банката.

Според политиката за животна средина на банката, инвеститорот мора да ја објави студијата за оцена на влијанијата врз животната средина на места во близина или на местото на реализација на проектот и во главниот или во другите градови во земјата. Во политиката за животна средина ЕБОР силно ги поттикнува инвеститорите студијата за влијанијата врз животната средина да ја објават на веб-страница со цел да ја зголемат пристапноста на документот до јавноста. Во таков случај, веб-страницата на банката ќе овозможи поврзување со страницата на која е објавена студијата.

Студијата ќе биде достапна во локалната канцеларија на банката во земјата во која ќе се реализира проектот и во седиштето на банката во Лондон.

За проекти од приватниот сектор, ова време на јавна достапност на студијата изнесува минимум 60 дена (од објавувањето на студијата до одобрувањето на проектот). За проектите од јавен сектор, овој период е подолг и изнесува 120 дена.

По завршување на периодот овозможен за праќање коментари во врска со проектот, инвеститорот ќе треба да овозможи информации до јавноста за начинот на кој ќе бидат одговорени/разрешени поставените прашања. ЕБОР ќе ги резимира коментарите и заедно со извештајот од процесот на консултации со јавноста ќе ги вклучи во пакетот документи кои се презентираат пред Бордот на директори на банката.

Кус опис на проектите од А-категорија, финансирани од ЕБОР во Македонија, и достапноста на студиите за оцена на влијанијата врз животната средина е даден во анекс 3.

Проекти од Б-категорија

За проектите од Б-категорија, каде што постојат значителни влијанија врз животната средина, но поради опсегот, големината и местоположбата лесно се одредуваат и ублажуваат, се изработува анализа на животната средина. Во овој случај барањата за информирање на јавноста се ограничени исклучиво на барањата на локалната легислатива, доколку постои.

Инвеститорот е должен да ја информира засегнатата јавност за значајните еколошки прашања поврзани со проектот и да ги резимира мерките за ублажување, акционите планови и другите договорени иницијативи на соодветен јазик. Ова резиме мора да биде објавено локално, пред датумот определен за одобрување на проектот од страна на банката.

Кус опис на проектите од А-категија, финансирани од ЕБОР во Македонија, и достапноста на студиите за оцена на влијанијата врз животната средина е даден во анекс 3.

Проекти од Б-категија

За проектите од Б-категија, каде што постојат значителни влијанија врз животната средина, но поради опсегот, големината и местоположбата лесно се одредуваат и ублажуваат, се изработува анализа на животната средина. Во овој случај барањата за информирање на јавноста се ограничени исклучиво на барањата на локалната легислатива, доколку постои.

Инвеститорот е должен да ја информира засегнатата јавност за значајните еколошки прашања поврзани со проектот и да ги резимира мерките за ублажување, акционите планови и другите договорени иницијативи на соодветен јазик. Ова резиме мора да биде објавено локално, пред датумот определен за одобрување на проектот од страна на банката.

Оцена на влијанието врз животната средина во Македонија

Во своите процедури ЕБОР особено ја потенцира достапноста на документите и нивниот изглед, учеството на јавноста и нејзиното информирање од страна на инвеститорот. Тоа е разбирливо, бидејќи банката ги развива своите процедури уште од 1991 година, а искуствата говорат за потребите на јавноста од информирање и вклучување во процесот на планирање и изготвување на проектите.

Во македонското законодавство информирањето и вклучувањето на јавноста во целокупниот процес е присутно во:

- член 81, за постапката за утврдување на потребата од оценување на влијанијата врз животната средина,
- член 83, за студијата за оцена на влијанието врз животната средина,
- член 86, за извештајот за соодветност на студијата за влијанијата врз животната средина,
- член 89, за остварување на правата на засегнатите правни и физички лица,
- член 90, за достапноста на документите и на информациите за оцената на влијанието врз животната средина до јавноста, и
- член 91, за јавна расправа.

Членот 90, за достапноста на документите и на информациите за оцената на влијанието врз животната средина до јавноста, ги вклучува процедурите на информирање на јавноста во врска со целокупниот процес на подготовка на студијата за влијанијата врз животната средина.

Она што е интересно да се забележи е дека во македонското законодавство не постои член за спроведување состанок помеѓу инвеститорот и засегнатата јавност и други владини органи, како и невладини организации, како што е тоа случај

во процедурите на Европската банка за обнова и развој. Исто така, нашето законодавство не го обврзува инвеститорот да изготви план за консултации со јавноста и објавување на документацијата со која ќе се обезбеди соодветна информираност и консултации со засегнатите страни.

Исто така, ЕБОР се залага за достапност на студијата за оцена на влијанието врз животната средина за јавноста во период од 120 или 60 дена (за државен и приватен сектор соодветно). Според нашето законодавство, овој период е ограничен на 30 дена и со тоа се намалени можностите за испраќање забелешки и предлози до надлежните органи.

Во процедурите за животна средина на банката строго се определени поглавјата кои мора да бидат составен дел на студијата за влијанијата на проектот врз животната средина, како и видот проекти кои мора да подлежат на оваа постапка. Во македонскиот Закон за животна средина, одредувањето на содржината на студијата и проектите кои подлежат на оваа постапка допрва ќе бидат предмет на подзаконските акти. Од огромна важност е законот да ги добие своите подзаконски акти и регулативи што поскоро, со што би се избегнале сите видови надоразбирања и проблемите околу неговата (не)применливост.

Од друга страна, пак, нашето законодавство нуди многу повеќе строго одредени процедури кои се отсутни во процедурите на ЕБОР, како на пример, изготвување на извештајот за соодветноста на студијата за влијанијата врз животната средина и одржување јавна расправа (дефинирани во членовите 86 и 91 соодветно).

И покрај фактот што ЕБОР може да побара од инвеститорот студијата за влијанијата врз животната средина да биде изготвена од странска или меѓународна компанија (а не од правно или физичко лице одредено со Листата на експерти за оцена на влијанието врз животната средина востановена и водена од органот на државната управа, надлежен за работите од областа на животна средина и дефинирана со член 85 од Законот), соодветноста на таа студија би требало да биде оценета од органот на државната управа, надлежен за работите од областа на животната средина од овластено лице. Со тоа би се овозможила проверка на содржината и опсегот на студијата, со што би се следела македонската регулатива за тоа прашање. Во случај овие студии изготвени од страна на странски компании да не подлежат на проверка од страна на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, се доведува во прашање стандардот на студиите кој е (и ќе биде) одреден од нашето законодавство (со законот и подзаконските акти).

Јавната расправа, како процес сам по себе, треба да е составен дел од процедурите на ЕБОР. Во случај кога еден проект е финансиран од банката, таа преку инвеститорот мора да овозможи конкретни процедури за организирање јавна расправа, како што е тоа случај со член 91 од Законот за животна средина.

Како заклучок, од големо значење е понатамошното синхронизирано функционирање на македонските регулативи со процедурите на ЕБОР во врска со ова прашање. Кога е финансиран проект од ЕБОР, и покрај разликите во процедурите, неопходно е почитување на македонската регулатива во целост. Само на тој начин ќе може да се овозможи правилна и комплетна примена на нашиот закон, што е од голем интерес за сите граѓани и институции во Македонија.

5. Студии

Обиколен пат на Скопје се грижи ли некој за квалитетот на животот?

Вовед

Проектот „Обиколница на Скопје“ се состои од изградба на 25 км автопат околу Скопје. Фондот за магистрални и регионални патишта на Македонија (инвеститор) побара од Европска банка за обнова и развој (ЕБОР) заем од 40 милиони евра за изградба на втората делница на обиколницата и за изградба на 12 км делница помеѓу Смоквица и Гевгелија (проект „Регионални патишта“).

Двата клучни паневропски коридора (Коридорот VIII и Коридорот X) поминуваат низ Македонија и пресретнувајќи се кај Скопје, формираат дел од трансевропската мрежа. Обиколниот пат на Скопје е дел од Коридорот VIII.

Обиколниот пат се планира веќе 30 години. Прв пат беше предложен во 1965 година, за време на подготовката на Основниот урбанистички план на Скопје, а подоцна, со дополнувањата, во 1985 година е утврдена потребата од обиколен пат.

Предложената траса се состои од две делници. Делницата 1 е финансирана од Европска инвестициона банка, додека втората делница ќе се финансира од Европска банка за обнова и развој (ЕБОР), Европска инвестициона банка (ЕИБ), од македонската Влада и од KfW Германија.

Проблеми

Студијата за оцена на влијанието врз животната средина не изврши целосна разработка и не предложи мерки за ублажување на негативните влијанија за следните прашања:

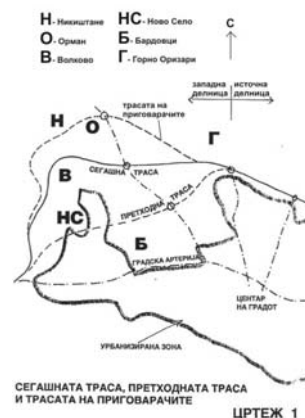
- резервоарот за вода во Волково
- црквите „Св. Атанасиј“ и „Св. Параскева“ во Волково
- гобиштата во Волково
- експропријација на приватното земјиште.

Оцената за влијанието на овој проект врз животната средина покажа дека еден регион во близина на овој автопат е посебно богат со води и плодни почви и е карактеризиран со висок биодиверзитет. Овој регион е населен главно од земјоделци распределени во две села - Волково и Орман. Како резултат на несоодветната опфатеност на гореспоменатите теми, подготовката на планирањето на Проектот „Обиколен пат на Скопје“ создаде значителни проблеми за локалните заедници.

Невладиниот сектор во Македонија со помош на CEE Bankwatch Network го следеше развојот на проектот. Во почетокот на 2002 година се појавија одредени проблеми со трасата во регионот на Орман и Волково, северозападно од Скопје. Тука трасата се планираше да минува близу до резервоарот за вода (кој содржи вода за пиење), преку гробиштата во Волково, во близина на црквите и преку плодното земјиште што се користи за земјоделство. Покрај тоа, локалното население никогаш не беше покането ниту, пак, присуствуваше на состаноците за планирање на проектот, или, пак, на состаноците за идентификација на темите за оцената на животната средина.

Како резултат на тоа, жителите на овие села беа мошне незадоволни со трасата, затоа што за време на нејзината изградба ќе се уништат значајни објекти и региони во селото. Од тие причини тие побараа од невладините организации да им помогнат да ја променат местоположбата на трасата

Независен извештај

Невладините организации започнаа со лобирање на претставниците на Фондот за магистрални и регионални патишта и ЕБОР, и постојано бараа трасата да се промени. По период од 4 месеци, ЕБОР заклучи дека бројот на забелешките е доволен за да се ангажира независен консултант, кој ќе изврши анализа на ситуацијата. Независниот консултант предложи одреден број заштитни мерки во регионот на Волково и Орман, меѓу кои и микрорелокација на трасата во проблематичниот регион на црквите и гробиштата..

Населението, верувајќи дека микрорелокацијата нема да го реши проблемот, сè уште загрижено за местоположбата на трасата, повторно се спротивстави на „патот на смртта“ со следните аргументи:

проектот беше изготвен без знаење и учество на Месната заедница на селата Волково и Орман,
тој претставува опасност за резервоарот за вода,
трасата е планирана да минува блиску до црквата „Св. Атанасиј“ и низ гробиштата во Волково,
проектот ќе го уништи плодното земјиште.

Алтернатива

Жителите на Волково и на Орман предложија поинаква, северно ориентирана траса која ќе ги реши проблемите на сегашната траса. Проектантите на „Балкан консалтинг“ предвидоа многу повисока сума за таа траса и покрај фактот што приговарачите побараа нивната траса да се конструира врз државно земјиште, со што трошоците за експропријација би биле пониски и како резултат на тоа би се намалиле и трошоците за неа.

Одлука

На крајот на 2002 година, Министерството за транспорт и врски на Македонија направи големи напори за надминување на проблемите и за организирање серија состаноци на кои беа присутни сите заинтересирани странки. За жал, не беше возможно да се постигне консензус, а невладините организации и населението од Волково и Орман бараа повторна ревизија на Студијата за оцена на влијанијата врз животната средина и Независниот извештај од домашните експерти (вклучувајќи го и Министерството за животна средина и просторно планирање, бидејќи негови претставници не беа вклучени во ниту една фаза на проектот).

Како резултат на состаноците, Министерството за транспорт и врски подготви информативен пакет, кој го испрати до Владата на Македонија. Сепак, и покрај огромниот напор од страна на НВО и локалното население, Владата одлучи трасата да не се менува. Одлуката беше донесена на 20 февруари 2003, по една година лобирање и борба за промена на трасата во правец на заштитата на животната средина и на културното наследство.

Поддржано од 25 организации од 17 земји од Европа, населението направи напори да ја информира Владата и ЕБОР за потребата од промена на трасата и заштита на средината. Сепак, Бордот на директори при ЕБОР го одобри проектот на 19 мај 2003 година, а Владата на Македонија го потпиша договорот за заем на 15 јули 2003 година.

План за управување со животната средина

Со Планот за заштита на животната средина од влијанијата на проектот, македонската Влада е обврзана да формира советодавна група за мониторинг на животната средина - комитет задолжен за набљудување на спроведувањето на планот.

Штом започне изградбата на патот, треба да профункционира оваа советодавна група. Групата ќе биде предводена од посебен набљудувач, кој претставува независен експерт што ќе биде назначен од страна на ЕБОР. Групата ќе вклучи претставници од Министерството за транспорт и врски, Министерството за животна средина и просторно планирање, од Фондот за патишта, локалното население и од заинтересирани невладини организации. Оваа група сè уште не е формирана, а се очекува тоа да се случи во почетокот на 2005 година.

Заклучоци

Од целиот случај може да се заклучи дека вклучувањето на засегнатите жители и на пошироката јавност е неопходно во почетните фази на подготовка и планирање на проектот со цел да се избегнат подоцнежните недоразбирања, жалби и поплаки.

Сепак, овој пример мора да се издвои како посебен, бидејќи ЕБОР направи напори за решавање на проблемите преку најмувањето на независниот консултант и обврската Владата да формира советодавна група која ќе го следи применувањето на планот за управување со животната средина. Досега не е познат случај ЕБОР да се залага за формирање ваква група.

Овој случај може да се смета за сликовит пример по кој треба да се раководат инвеститорот, јавноста, надлежните органи и финансиерите во однос на сите идни проекти со големи влијанија врз животната средина.

Нафтоводот Скопје - Солун - задоцнета студија

Општи информации за проектот

За спроведувањето на проектот „Нафтовод Скопје - Солун“, „Хеленик петролеум“ од Грција од Европската банка за обнова и развој доби 50 милиони евра. Нафтоводот треба да пренесува од Солун до Скопје 2,5 милиони тони сурова нафта годишно, што се совпаѓа со капацитетот на рафинеријата ОКТА. Намената е поврзана со намалувањето на трошоците за транспорт на нафтата (која дотогаш се транспортираше со железницата) и овозможување долгорочен извор на нафта, поради порастот на потребите од нафта во земјата. Овој проект е најголемата инвестиција од страна на земја-членка на Европската унија во Македонија.

Легислатива и процедури

Во Македонија во 2000 година сè уште не беше донесен закон за оцена на влијанието на проектите врз животната средина. Поради тоа, единствените процедури за оцената на влијанието врз животната средина, кои мораа да се применат, беа оние на Европска банка за обнова и развој.

Овие процедури бараат од инвеститорот изготвување студија за оцена на влијанијата на проектот врз животната средина. Пред изготвувањето вообичаено (но не задолжително) се одржува состанок за утврдување на обемот на студијата. Во случајот со проектот „Нафтовод Солун - Скопје“ ваков состанок не е одржан.

Студијата за оцена на влијанието на проектот „Нафтовод Солун - Скопје“ врз животната средина е објавена на 19 октомври 2000 година. Не е организирана јавна расправа за да може јавноста директно да коментира за неа.

Студијата за време на следните 53 дена беше достапна само на англиски јазик. Една недела пред одобрување на финансирањето на проектот од страна на Бордот на директори при ЕБОР, студијата беше објавена на македонски јазик.

Проблеми

Истребување на ретките растенија?

Студијата за оцена на влијанието на проектот врз животната средина јасно ги наведува ретките, уникатни растителни видови присутни во регионот по должината на трасата на нафтоводот. Вечно зелениот жбунест даб (*Quercus coccifera*), еден од 6-те ретки растителни вида идентификувани на ова подрачје, заедно со ориенталниот габер (*Carpinus orientalis*) ги сочинува т.н. македонски шуми. Тие градат специфична заедница на псевдомакија „стриктно распространета во најјужниот дел од Македонија, јужно од Демир Капија“. Според планот за изградба, 11,8 хектари од оваа шума ќе бидат отстранети за потребите на нафтоводот⁴, а со тоа значително ќе се уништи реткиот вид на вечно зелениот жбунест даб. Во студијата оваа заедница е означена со висока чувствителност поради „термофилниот карактер на видот и многу слабото обновување на шумата“⁵.

4 Студија за оцена на влијанието врз животната средина, поглавје 7.4., табела 7.4.1., стр. 7-11.

5 Студија за оцена на влијанието врз животната средина, поглавје 7.4., стр. 7-13.

Мерките за ублажување на последиците (поглавје 8 од Студијата) поврзани со овие области на висока чувствителност, велат: „мора да се преземат специјални мерки за ублажување“, кои понатаму не се образложени.

Истребување на ретките животни?

Шумите на италијански и турски дабови дрвја се составени од различни видови даб и оваа заедница е присутна само на Балканскиот Полуостров. Овие шуми се дом на дивата мачка (*Felis sylvestris*), вид кој е „многу чувствителен на фрагментацијата на својот хабитат (живеалиште) и, без сомнение, неговата слаба популација ќе биде под извесен притисок на просторите во близина на трасата на нафтоводот“⁶. Според планот на изградба, 31,8 хектари од оваа шума треба да бидат отстранети за потребите на нафтоводот⁷.

Истребување на ретките птици?

Во регионот на трасата на нафтоводот во близина на Велес (с. Мамутчево) се наоѓаат три гнезда на кралски орел (*Aquila heliaca*) кој, според класификацијата на европски заштитените видови, е глобално загрозен вид. Овој вид, според директивата за птици на Европската комисија, е класифициран како вид со посебна заштита на неговото живеалиште со цел да се овозможи неговиот опстанок и размножување. Кралскиот орел е заштитен со Конвенцијата за зачувување на европскиот див свет и природните живеалишта и со Конвенцијата за зачувување на миграторните диви животни.

Според Студијата, „три гнезда сериозно ќе бидат загрозени затоа што се наоѓаат многу блиску до оската на нафтоводот. Поради нарушувањето, најверојатно овие парови нема да имаат успешни обиди за размножување“⁸. Гнездата се лоцирани на растојание помалку од 100 метри од оската на нафтоводот (две гнезда) и на растојание од 400 метри од оската на нафтоводот (третото гнездо).

6 Студија за оцена на влијанието врз животната средина, поглавје 7.4., стр. 7-14.

7 Студија за оцена на влијанието врз животната средина, поглавје 7.4., табела 7.4.1., стр. 7-11

8 Студија за оцена на влијанието врз животната средина, поглавје 7.4., стр. 7-14.

Во глава 8 од студијата „Мерки за ублажување на последиците“ се препорачува: „Изведувачот треба да ја испита можноста да ја премести трасата на нафтоводот и да се оддалечи од гнездата 500 метри... Периодот на изградба мора да биде исклучиво помеѓу ноември и јануари и мора да биде што пократок“. Причината за оваа препорака е гнездењето на птиците во пролетниот период, во времето кога тие се многу чувствителни на бучава, присуство на машинерија, луѓе итн. Во случај изградбата да се одвива во периодот на гнездење, птиците ќе ги напуштат гнездата и нема да имаат потомство.

Нафтоводот во овој регион е изграден без промени, односно на првично предвидената траса, а очевидци од селото Мамутчево велат дека нафтоводот е граден токму во јануари 2000 година.

Задолжната студија

Студијата за оцена на влијанијата на нафтоводот врз животната средина, која ги содржи препораките за ублажување на негативните ефекти од изградбата, е објавена дури во октомври 2000 година. Од ова заклучуваме дека примената на овие препораки била невозможна, бидејќи нафтоводот во овој регион е изграден пред изготвувањето на студијата.

Заклучоци

Од примерот за спроведувањето на проектот „Нафтовод Скопје - Солун“ може да се увиди значењето на студијата за оцена на влијанијата врз животната средина, како и запазувањето на роковите за нејзино изготвување. Поради задолжното изготвување на оваа студија во случајов, една година по несоодветното изведување на градежните работи, гнездата на кралскиот орел (*Aquila heliaca*) беа празни.

Ова можеби не би се случило доколку студијата за оцена на влијанијата врз животната средина би била изготвена навреме, а не откако проектот е изведен и штетата е направена.

C-1 магистралата во Полска поважна од заштитените подрачја

Вовед

Изградбата на C-1 магистралата е поврзана со потребата Полска да ги приспособи условите на патната мрежа со патните мрежи во Европската унија. Магистралата C-1 е дел од IV - паневропски транспортен коридор и ќе ја поврзува Полска со Чешката Република. Планот за изградбата на оваа магистрала потекнува од почетокот на 1990-тите. За финансирање на еден дел од патот е одобрен грант од ИСПА (фонд на Европската унија на земји-кандидатки за влез во Унијата) и заем од Европската инвестициона банка (ЕИБ). Проектот е одобрен, но парите сè уште не се префрлени на инвеститорот.

Неправилности во процесот на развојот на проектот

Извештајот за оцена на влијанијата врз животната средина, кој бил изготвен за потребите на грантот ИСПА во октомври 2000 година, не бил во согласност со регулативите на Европската унија. Притоа биле нарушени директивите 85/337/ЕЕЦ, со тоа што не биле понудени алтернативни решенија за изведување на проектот и не било објаснето зошто е одбрана токму таа варијанта за неговата изведба, и директивата на Советот на Европа за конзервација на природните живеалишта и на дивата флора и фауна (92/43/ЕЕЦ), со тоа што во студијата воопшто не ни било спомнато дека дел од патот ќе поминува низ природниот резерват „Морзик“, кој е под заштита на оваа директива, а којшто, исто така, бил планиран да влезе во мрежата на заштитени подрачја „Натура 2000“.

Студијата за оцена на влијанијата врз животната средина не била доставена во локалната заедница, така што локалното население и другите заинтересирани страни немале точна претстава за што станува збор. Не биле спроведени ниту јавни расправи, на кои пошироката јавност би ги изложила своите мислења по повод извештајот на оваа студија. Невладините организации ја добиле студијата од Европската комисија (ЕК) дури седум месеци по писмото со жалби доставено до нив и до ЕИБ. Според начинот на однесување, невладините организации сметаат дека ЕИБ никогаш не ја ни добила оваа студија, а својата одлука за финансирање на проектот ја донела следејќи ја претходно донесената одлука за одобрување на проектот од ЕК. Во целиот овој процес биле нарушени и правилата за транспарентност и пристап до информации, бидејќи Канцеларијата на Комитетот за европска интеграција на претставниците од невладините организации, кои се членови во Комитетот за мониторинг на проектите, не им дозволила пристап до извештаите од овој проект. Држењето во тајност на информациите, во суштина значи контрола на државата при употребата на јавните финансии.

Наместо трасата на магистралата да биде сменета, со што би се заштитило подрачјето на природниот резерват, „проблематичната“ област, каде што треба да поминува патот, била изземена од заштитеното подрачје „Морзик“.

Резултати од притисокот на НВО-ите и на јавноста

Под притисок на НВО-ите, во периодот јули-август 2003, биле организирани информативни состаноци, на кои се разгледувале можните технички решенија со кои би се ублажиле штетите нанесени врз природата. Имено, во член 6 на директивата 92/43/ЕЕЦ е наведено дека во случаи на негативна процена на планот или недостиг на алтернативни решенија, потребно е да се предвидат компензациски мерки со кои би се ублажила нанесената штета. Цената за спроведување на овие компензациски мерки треба да е вклучена во буџетот на проектот. Во случајов, изведувачот на проектот бил принуден под притисок на НВО-ите и на пошироката јавност, како компензација за нанесената штета во рамките на „Морзик“ да вклучи ново подрачје сместено помеѓу неговиот источен и западен дел. Со ова штетата не е сто процентно надоместена, но барем големината на заштитеното подрачје не е значително намалена.

Улогата на ЕК и на ЕИБ во правилното спроведување на процесот

Бидејќи изведувањето на проектот зависи од финансиите што ќе ги добие инвеститорот од ЕК и од ЕИБ, овие две институции играат важна улога во правилното изведување на целиот процес. Според политиките и на двете институции, проектите што ги финансираат тие треба да се во согласност со европските закони и секое нивно прекршување треба да биде регистрирано и отстрането. Меѓутоа, овие неправилности треба да се откријат во почетокот на процесот, бидејќи по префрлањето на парите на инвеститорот, институциите повеќе не се интересираат за правилното изведување на проектот. Имено, двете институции добиваат само скратена верзија на студијата за оцена на влијанијата врз животната средина, во која многу често недостасуваат битни информации. Овие информации, како во овој случај, воопшто не се споменуваат ниту во целосната студија. Непознавањето на состојбите на теренот од страна на институциите кои обезбедуваат финансии е исто така можност за манипулација. Тука, всушност, и се согледува големото значење на невладините организации, кои треба да ги регистрираат овие неправилности и да им ги посочат на финансиерите уште пред да бидат одобрени финансиите за проектот. Секое задоцнето реагирање би значело неможност за изнаоѓање соодветно решение и тоа би требало да се решава по судски пат.

Заклучоци

И покрај неправилностите во водењето на процедурите за оцена на влијанието врз животната средина, крајниот резултат во горенаведениот случај не би можел да се оцени како целосно негативен, бидејќи, на крајот, сепак биле применети мерки за ублажување на нанесената штета врз природата, со вклучувањето на новата област во резерватот „Морзик“. Ваква практика не била забележана претходно при изведување на слични проекти во сообраќајниот сектор.

Сепак, најпосакувана варијанта е трасата на патиштата да биде избрана уште од самиот почеток, така што нема да ги загрозува значајните и чувствителни природни подрачја и дивите видови, со што не би се довел во прашање нивниот понатамошен опстанок.

6. Заклучоци

Со донесувањето на регулативата за изведување на студиите за оцена на влијанието врз животната средина треба да се очекува дека оваа постапка во Македонија конечно ќе добие дефиниран и унифициран изглед. Нормално, изведувањето на студијата сама по себе не значи ништо ако таа не ги постигне своите главни цели: минимизирање на негативните влијанија од дадениот проект врз животната средина, заштита на здравјето и социјалната благосостојба на луѓето, како и заштита на културното наследство во областа каде што се изведува проектот.

Студијата мора да содржи повеќе алтернативни решенија за изведување на проектот, како и мерки и препораки за ублажување и компензирање на влијанијата што проектот би ги имал врз животната средина. Таа мора да биде изготвена во најраната фаза на проектот, со што овие мерки и препораки би можеле да се применат и на тој начин би се спречиле неповратните оштетувања и загуби во животната средина.

Во целокупниот процес на развој на студијата од особено значење е вклученоста на јавноста во него. Тоа подразбира соодветна информираност на јавноста и достапност на информациите до неа, како и можност јавноста да ги искаже своите мислења и сугестии, поврзани со дадениот проект, и да се вклучи во изнаоѓањето подобри алтернативи ако предложените не се најсоодветни.

Меѓутоа, од досегашната практика на функционирање на овие одредби во земјите на ЕУ, независно дали станува збор за проекти финансирани од Меѓународни финансиски институции (МФИ) или не, не ретко процедурите за спроведување на овие студии се повредувани на различни начини: недостапност на информациите, што води кон неможност на засегнатата јавност да ги искаже своите мислења и препораки, неземање предвид на мислењата и интересите на јавноста, неводење сметка за штетите што ѝ се нанесуваат на природата при изведувањето на проектот. Сето ова води кон незадоволство на локалното население и кон пролонгирање на целокупниот процес на изведување на проектот. Затоа, во сечиј интерес е правилното спроведување на процедурите при изготвување на студиите за оцена на влијанијата врз животната средина, со што би се спречиле неповратните оштетувања врз природата, здравјето на луѓето, а би се зачувале и културните и историските вредности во подрачјето каде што би се изведувал проектот.

7. Препораки

Препораки и барања за процесот на оцена на влијанието врз животната средина до Европската банка за обнова и развој

Утврдување на обемот на студијата

Сите релевантни граѓански здруженија - локални, национални и меѓународни, треба да бидат поканети на состанокот за утврдување на обемот на студијата.

Следнава документација треба да биде подготвена пред состаноците со организациите:

- содржина на студијата (поглавја кои ќе бидат вклучени во документот) и целото поглавје на процедурите на банката за животната средина, вклучувајќи ги и алтернативите на проектот;
- опис на процесот на учество на јавноста (каде и кога ќе се одржат јавните расправи, каде и кога ќе се објави документацијата на студијата, Интернет- адреси и сл.);
- информации за процедурите на ЕБОР за учество на јавноста.

Оваа документација мора да се испрати 14 дена пред состанокот за утврдување на обемот на студијата до сите НВО-и и заинтересирани странки;

треба да се испрати записник од состанокот до сите заинтересирани.

Оцена на влијанието врз животната средина - минимални услови

Треба да се овозможат најмалку 120 дена за коментари (за јавни и приватни проекти);

процесот на изготвување на студијата треба да се објави во национални и локални медиуми;

сите материјали, вклучувајќи ја и студијата, мора да се на локалниот јазик;

документацијата за студијата треба да биде достапна на соодветни места познати за јавноста (месни заедници, информативни центри, библиотеки);

студијата треба да биде достапна во електронска форма за лесно и бесплатно копирање;

сите документи и други важни материјали треба да се наоѓаат и на Интернет;

во студијата мора да се вклучени алтернативни решенија;

треба да се испратат детални одговори на испратените забелешки и коментари, како и на оние од јавната расправа најдоцна 30 дена по нивното примање. (Доколку на инвеститорот му се потребни повеќе од 30 дена, треба да ги извести сите оние кои ги упатиле коментарите за промената и за точниот датум кога ќе им биде одговорено на забелешките.)

Јавни расправи - вообичаени услови

Јавните расправи мора да се одвиваат на пријатни места и во соодветно време за да овозможат максимално присуство на заинтересираните (лесен приод преку јавен транспорт, не за време на празници и сл.);

пред јавната расправа, инвеститорот треба да организира состаноци со граѓанските здруженија во врска со процедурите и со текот на расправата;

квалификуван и независен фацитатор треба да го потпомага дијалогот на расправата;

треба да се осигура слободен пристап на медиумите;

да се овозможи доволен капацитет на местото на расправата за да не дојде до несакано отсуство на заинтересирани лица поради недостиг од простор;

пристапот кон јавната расправа треба да биде слободен за секоја личност, без несоодветни мерки или забрани за присуство;

инвеститорот треба да истакне огласи со детални информации за јавната расправа во сите локални весници, главните национални весници и во една национална ТВ и една национална радиостаница. Покрај ова, треба да се дистрибуира и постер со информациите за расправата;

огласите за расправата треба да се постават минимум 3 недели пред расправата. Минимум 6 недели пред закажувањето на расправата, граѓанските здруженија кои покажале интересирање и волја за присуство и учество во овој процес треба да бидат известени за точниот датум и место на одржување на расправата.

Препораки до македонската Влада

Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина треба во најскоро време да ги изготви подзаконските акти со кои се регулира процесот на оцена на влијанието врз животната средина. Подзаконските акти мора да бидат детални и точно и недвосмислено да ги дефинираат роковите, постапките и учесниците во процесот. Подзаконските акти мора во што поскоро време да бидат усвоени од Собранието на Македонија со што Законот ќе може во целост да се применува.

Од големо значење е Владата активно да ги вклучи граѓанските здруженија во правниот процес на оцена на влијанието врз животната средина, според примерот од Европската унија. Исто така, треба поактивно да ја искористи помошта што ја нуди Холандската комисија за проверка на студиите за оцена на влијанието врз животната средина, со што ќе се овозможи унифициран квалитет на студиите.

Препораки до граѓанските здруженија

Граѓанските здруженија, активни на полето на заштита и унапредување на животната средина, треба добро да се информираат и да го познаваат Законот за животна средина и неговите подзаконски акти.

Тие треба активно да се вклучат во процесот на изготвување на студиите за оцена на влијанието на одредени проекти врз животната средина. Со цел отстранување на можните неправилности, граѓанските здруженија треба да ги проучат потенцијалните проблеми предизвикани од изведувањето на проектот и да дадат конкретни мислења и сугестии за нивно отстранување/намалување/ надомест во пишана форма и за време на јавната расправа. Тие треба да се залагаат нивните мислења да бидат прифатени и спроведени.

Исто така, за време и по реализацијата на проектот да вршат мониторинг на доследното спроведување на препораките од студијата.

8. Анекси

Анекс 1. Извадоци од предлог - подзаконските акти на Законот за животна средина

Анекс 2. Пример како треба да изгледа студија за оцена на влијанијата врз животната средина според ЕБОР

Анекс 3. Категоризирање на проектите според ЕБОР

Анекс 4. Студии за оцена на влијанијата врз животната средина на проекти финансирани од ЕБОР во Македонија

АНЕКС 1. Извадоци од предлог - подзаконските акти на Законот за животна средина

Правилник за утврдување на постапката за вршење оцена на влијанието врз животната средина

Член 8.

(1) Студијата за оцена на влијанијата врз животната средина задолжително треба да ги содржи следниве информации:

1. опис на проектот со информации за локацијата, карактерот и големината на проектот, како и површина на земјиштето потребно за изведување на проектот;
2. опис на животната средина и нејзините медиуми на претпоставената локација;
3. опис на историското и културното наследство и на пределот;
4. опис на видот и очекуваните количинства на емисиите и отпадот, посебно на емисиите во воздухот, цврстиот отпад и отпадните води, како и други информации потребни за оценување на ефектите од проектот врз животната средина;
5. опис на мерките за превенција, намалување и елиминација на влијанието врз животната средина, како и алтернативни мерки во случај на промена на животната средина и пределот;
6. опис на ефектите од проектот врз животната средина имајќи го предвид нивото на научниот развој и прифатените методи на оценување;
7. опис на карактеристиките на употребената технологија;
8. опис на другите можни решенија за реализација на проектот кој инвеститорот го има во план и главните причини за избирање на таа опција;
9. краток опис на поднесената студија без технички детали;
10. проценка на пречките (технички дефекти или недостиг на знаење) со кои се соочувал инвеститорот во текот на изготвувањето на студијата;
11. препораки за големината и карактеристиките на измените во проектот кои повлекуваат дополнување на Студијата за оцена на влијанијата врз животната средина.

(2) Детални препораки за содржината на Студијата за оцена на влијанието врз животната средина се содржани во Прилог 1 на овој правилник.

Уредба за определување на проектите за кои се врши оцена на влијанијата врз животната средина

Прилог I.

Проекти за кои задолжително се врши оцена на влијанијата врз животната средина

1. Рафинериите за сурова нафта (со исклучок на постројките за производство на масла од сурова нафта) и инсталациите за гасификација и за втечнување со 500 тони или со повеќе јаглен или битуменозни шкрилци дневно.
  2. Термоцентралите и другите инсталации за согорување, со излезна топлина од 300 или повеќе од 300 мегавати.
  3. Инсталации наменети:
    - за преработка на радиоактивниот отпад со висок степен на радиоактивност;
    - исклучиво за конечно депонирање на радиоактивниот отпад;
    - исклучиво за складирање (планирање за повеќе од 10 години) на радиоактивниот отпад на друго место, надвор од местото на производство.
  4. Интегрираните инсталации за првично топење на леаното железо и на челикот.
    - Инсталациите за производство на сурови обоени метали од руда, концентрати или секундарни суровини, со металуршки, хемиски или со електролитски процес.
  5. Инсталациите за екстракција на азбестот и за обработка и трансформација на азбестот и на производите што содржат азбест: за азбестноцементните производи со годишно производство од над 20.000 тони готови производи, за фриксионите материјали со годишно производство од над 50 тони готови производи, како и за другите видови користење на азбестот, доколку се користат повеќе од 200 тони годишно.
  6. Интегрирани хемиски инсталации, т.е. инсталации за производство на материи од индустриски обем, со користење на процесите на хемиска конверзија, во кои неколку единици се поставени една до друга и функционално се поврзани една со друга и кои се:
    - (а) за производство на базни органски хемикалии;
    - (б) за производство на базни неоргански хемикалии;
    - (в) за производство на вештачко ѓубре врз база на фосфор, азот или калиум (прости или сложени вештачки ѓубрива);
    - (г) за производство на базни производи, за заштита на растенијата и биоцидите;
    - (д) за производство на базни фармацевтски производи со користење на хемиски или на биолошки процеси;
    - (ѓ) за производство на експлозиви.
  7. (а) Изградба на пруги за железнички сообраќај на големи растојанија и на аеродроми со должината на основната писта од 2 100 м или повеќе од 2 100 метри;
  - (б) Изградба на автопатишта;
  - (в) Изградба на нов пат со четири или со повеќе ленти или повторно порамнување и/или проширување на постојниот пат од две или помалку ленти, за да се добијат четири или повеќе ленти, доколку таквиот нов пат, или повторно порамнет и/или проширен сегмент од патот, ќе има 10 км, или над 10 км, повеќе во континуирана должина.
8. Инсталации за депонирање отпад, за спалување и за хемиски третман.
  9. Вадење на подземни води или проекти за повторно полнење на вештачките подземни води, доколку годишниот волумен на извадената или на повторно наполнетата вода е еднаков или надминува 10 милиони кубни метри.

10. (а) Системите за пренос на водните ресурси меѓу речните сливови каде што целта на тој пренос е да се спречи можниот недостиг од вода и каде што количеството пренесена вода надминува 100 милиони кубни метри годишно.

(б) За сите други случаи, системите за пренос на водните ресурси меѓу речните сливови каде што повеќегодишниот просек на протокот на сливот што се експлоатира надминува 300 милиони кубни метри годишно и каде што количеството на пренесената вода надминува 10% од тој проток. Во двата случаја е исклучен преносот на водата за пиење со водовод.

11. Пречистителните станици за отпадни води со капацитет над еквивалентот од 100 000 жители.

12. Браните и другите инсталации наменети за задржување или за трајно складирање на водата каде што новото или дополнителното количество задржана или складирана вода надминува 10 милиони кубни метри.

13. Цевководите за пренос на гас, нафта или хемикалии со дијаметар поголем од 800 мм и со должина повеќе од 40 км.

14. Инсталациите за интензивно живинарство или свињарство со повеќе од:

(а) 85 000 места за бројлери, 40 000 места за кокошки;

(б) 2 000 места за гоеење свињи (над 30 кг); или

(в) 750 места за маторици.

15. Индустриските постројки за:

(а) производство на пулпа од дрвена граѓа или од слични влакнести материјали;

(б) производство на хартија и картон со производствен капацитет повеќе од 200 тони дневно.

16. Каменоломите и површинските ископи, каде што површината на локацијата надминува 25 хектари, или експлоатација на тресет, каде што површината на локацијата надминува 150 хектари.

17. Поставување надземни електрични кабли со волтажа од 110 кв, или повеќе од 110 кв, и со должина над 15 км.

18. Инсталациите за складирање нафта, петрохемиски или хемиски производи со капацитет од 200 000 тони или повеќе од тоа.

19. Интродукција на нови видови.

АНЕКС 2. Пример како треба да изгледа студија за оцена на влијанијата врз животната средина според ЕБОР

Резиме

Концизното резиме содржи опис на предложената активност, причините за нејзиното спроведување, постојната животна средина, значајните влијанија врз животната средина, препорачаните мерки за ублажување на влијанијата, како и мерките за подобрување, трошоците, предлозите за мониторинг и степенот на посветеност на инвеститорот на овие предлози и препораки.

1.0. Состојба на проектот

1.1. Причини и потреби

1.2. Правна и институционална рамка

1.3. Историјат на проектот, вклучувајќи ги и разгледуваните алтернативи

2.0. Опис на проектот

3.0. Опис на постојната животна средина

3.1. Климатски услови

3.2. Геоморфологија и геологија

3.3. Квалитет на површинските и на подземните води

3.4. Пејзаж

3.5. Екологија и биотички ресурси

3.6. Квалитет на воздухот

3.7. Бучава

3.8. Состојба на земјиште

3.9. Социо-економски и културолошки прашања

3.10. Искористување на земјиштето и урбанистички план

4.0. Опис и оцена на значајните влијанија врз животната средина од страна на предложениот проект на локално, регионално и на глобално ниво

4.1. Влијанија поврзани со изградбата

4.2. Влијанија поврзани со функционирањето по изградбата

4.3. Влијанија поврзани со затворање и престанување со работа на објекти

4.4. Идентификација на клучни неизвесности и недостиг на податоци

4.5. Споредба на влијанијата со оние на алтернативите, вклучувајќи и немање проект

4.6. Резиме од анализата на најниските трошоци на алтернативните решенија

5.0. Опис на мерките за ублажување на негативните влијанија и/или мерки за подобрување на животната средина

6.0. Резиме на планот за мониторинг на животната средина

6.1. Мониторинг за време на изградбата

6.2. Мониторинг по изградбата, за време на функционирањето

Анекси

1. Имиња на лицата одговорни за изготвување на студијата

2. Пишани материјали користени при изготвувањето на студијата

3. Технички податоци кои се поврзани со оцената, но се многу детални за да се вклучат целосно во неа.

АНЕКС 3. Категоризирање на проектите според ЕБОР

Проекти од А-категирија

Оваа листа се однесува на големи проширувања или на проекти кои вклучуваат промени или измени во следните категории:

1. Рафинерии за сурова нафта (со исклучок на производство на лубрикатори од сурова нафта) и инсталации за гасификација и втечнување на 500 тони, или повеќе од 500 тони, јаглен или битуминозни шкрилци на ден.
2. Термоцентрали и други инсталации, кои вклучуваат согорување, со производство на 300 мегавати (или повеќе од тоа), и нуклеарни централи или други нуклеарни реактори (освен инсталациите за истражување на производството и конверзијата на фисиони и богати материјали, чија максимална енергија не достигнува повеќе од 1 киловат постојан напон).
3. Инсталации направени само за збогатување на нуклеарните горива, преработка на радиоактивни нуклеарни горива или за складирање, отстранување и преработка на радиоактивен отпад.

4. Големи инсталации во топилници на железо и челик и инсталации за производство на обоени метали.
5. Инсталации за ископување, преработка на азбестот и на неговите производи: за производи на азбест-цемент, со годишно производство од над 20 000 тони краен продукт; за лубрикатори со годишно производство од над 50 тони краен продукт и за други производи од азбест со производство од над 200 тони годишно.
6. Интегрирани хемиски инсталации, вклучувајќи производство и превоз на пестициди и опасни/токсични материи.
7. Изградба на патишта, автопати и долги железнички линии и аеродроми со минимална должина на пистата над 2 100 метри.
8. Нафтоводи и гасоводи со голем пречник.
9. Пристаништа на мориња и на копнени води и пристаништа за сообраќај на копнените води со дозвола за премин на бродови со тежина над 1 350 тони.
10. Инсталации за отстранување на отпадот, за инсинерација, третман на хемикалии или депонии за токсичен и опасен отпад.
11. Големи брани и резервоари.
12. Извлекување на подземни води во случаи каде што годишниот волумен на водата што се извлекува изнесува 10 милиони кубни метри (или повеќе од тоа).
13. Производство на пулпа и хартија со над 200 метрички тони на ден.
14. Големи ископи, извлекувања и преработка на метални руди или на јаглен.
15. Производство на јаглеводороди.
16. Големи складишта за нафта, нафтени деривати и за хемиски производи.
17. Сеча на дрва од големи размери.
18. Третман на отпадна вода во големи количества.
19. Домашни капацитети за преработка на цврст отпад.
20. Развој на туризмот од големи размери.
21. Пренос на електрична енергија од големи размери.
22. Мелиорација од големи размери.
23. Земјоделство/силвикултура⁹, вклучувајќи го развојот и интензивирањето на претходно неискористена област.
24. Кожарници.

Проекти од Б-категиорија

Сите проекти што не се вклучени погоре, се подложни на изготвување анализа на животната средина, освен доколку локацијата, размерот или другите фактори бараат изготвување студија за оцената на влијанието врз животната средина.

Проекти од Ц-категиорија

Ова се проекти кои не се подложни на изготвување студија за оцена на влијанијата врз животната средина, ниту пак на анализа на животната средина.

9. Силвикултура е наука, уметност и практика за создавање и грижа за шумите.

АНЕКС 4. Студии за оцена на влијанијата врз животната средина на проекти финансирани од ЕБОР во Македонија

Студии за оцена на влијанијата врз животната средина се изготвени за следните проекти од А-категиорија:

Проект	Датум на објавување
„Далновод Македонија - Бугарија“	12. 3. 2003
„Регионални патишта“	25. 1. 2002
„Нафтовод Скопје - Солун“	19.10.2000

Име на проектот: „Далновод Македонија - Бугарија“

Земја: Македонија

Број на проектот: 17768

Сектор: енергетика

Приватен/државен: државен сектор

Датум на одобрување: 29.7.2003

Статус: одобрен

Датум на објавување на студијата: 12.3.2003

Датум на обновување на студијата: 25.3.2003

Опис на проектот и цели:

Проектот вклучува:

изградба на 400 kV 150 км долг далновод од Штип во Македонија до Црвена Могила во Бугарија;
изградба на потстаница од 400/110 kV во Штип, Македонија;
надградба на потстанции во Дуброво, и
завршување на линиите за пренос на комуникации.

Проектот е финансиран од „Електростопанство на Македонија“ (ЕСМ) и од „Националната електрична компанија“ на Бугарија (НЕК) и се смета за приоритетен проект во рамките на Пактот за стабилност. Проектот ќе поддржи долгорочни мерки за реформи кои ќе доведат до подобрена формулација на тарифите и поврат на трошоците. Договорите помеѓу Македонија и Бугарија, потребни за проектот, ќе претставуваат пример за сите слични проекти кои ќе следуваат и ќе го забрзаат формирањето регионален пазар за електрична енергија. Главно, проектот има потенцијал за регионално влијание преку поставување стандарди за пазар (во Македонија) и прекугранична соработка за зголемување на регионалната ефикасност.

Резиме на студијата за оцена на влијанието врз животната средина

Резимето на студијата е подготвено за Бугарија и за Македонија.

Комплетната студија е достапна локално:

ЕСМ
ул. „11 Октомври“ бр. 9, 1000 Скопје
Нова административна зграда, 4 кат, соба 415
тел: 02 3149 089
факс: 02 3111 160
контакт: Златко Черепналкоски
e-mail: cherep@esmak.com.mk

ЕСМ Дистрибуција Штип
тел: 032 391543 локал 109
контакт: Магдалена Трајчева

ЕСМ Дистрибуција Пробиштип
тел: 032 483802
контакт: Димитар Наумов

ЕСМ Дистрибуција Кратово
тел: 031 481101, 481487
контакт: Димитар Петров

ЕСМ Дистрибуција Крива Паланка
тел: 031 375 925
контакт: Сузана Ристовска

ЕБОР- канцеларија во Скопје
Бизнис- центар „Инекс“, 2 кат
ул. „Даме Груев“ бр. 14, Скопје
тел: 02 3297 800
контакт: Емил Михајлов

Веб-страница:
www.esmak.com.mk

Име на проектот: „Регионални патишта“
Земја: Македонија
Број на проектот: 15314
Сектор: сообраќај
Приватен/државен: државен сектор
Датум на одобрување: 20.5.2003
Статус: одобрен
Датум на објавување на студијата: 25.1.2002

Опис на проектот и цели:

Надградба на 12 км делница од Смоквица до Гевгелија, формирање паневропски Коридор X и изградба на обиколен пат на Скопје (фаза 2), формирајќи паневропски Коридор VIII.

Резиме на студијата за оцена на влијанието врз животната средина:

Резимето е достапно на <http://www.ebrd.com/enviro/eias/mace/skopjem.pdf>

Комплетната студија е достапна во:

Бизнис-информативниот центар во канцеларијата на ЕБОР во Лондон
ЕБОР- канцеларија во Скопје
Бизнис-центар „Инекс“, 2 кат
ул. „Даме Груев“ бр. 14, Скопје
тел: 02 3297 800

Канцеларијата на Еко-свест
ул. „11 Октомври“ бр. 125/12, Скопје
тел: 02 3217 247
e-mail: info@ekosvest.com.mk

Име на проектот: „Нафтовод Скопје - Солун“

Земја: Македонија

Број на проектот: 7858

Сектор: природни ресурси

Приватен/државен: приватен сектор

Датум на одобрување: 19.12. 2000

Статус: одобрен

Датум на објавување на студијата: 19.10.2000 г.

Опис на проектот:

Изградба на нафтовод од Солун до Скопје (до рафинеријата ОКТА) за транспорт на 2,5 милиони тони сурова нафта годишно.

Комплетната студија е достапна во:

Бизнис-информативниот центар во канцеларијата на ЕБОР во Лондон
ЕБОР- канцеларија во Скопје
Бизнис-центар „Инекс“, 2 кат
ул. „Даме Груев“ бр. 14, Скопје
тел: 02 3297 800